



20 år er gået siden den gamle Flyvestation i Vandel lukkede

Af Frank Lauersen

Den 30. juni 2023 er det 20 år siden, at flaget blev strøget i hovedvagten for sidste gang på Flyvestation Vandel, og der blev lukket og slukket efter en stilfuld afskedsparade den 27. juni.



Chefen for Flyvestation Vandel, oberstløjtnant Finn von Gersdorf Carstensen (VON) og chefen for Hærens Flyvetjeneste oberstløjtnant Jannik Skov (NAK) hilser på publikum under afskedsparaden foran Hangar 27 den 27. juni 2003.

Foto: Merete Laursen.

Tænk sig, at man lukkede en fuldt operativ flyvestation fra den ene dag til den anden. Et kæmpearbejde forestod med at demontere installationer og fjerne alle mulige slags genstande, store som små, fra flyvestationens store område. En proces der for længst var gået i gang

Hærens Flyvetjenestes to helikoptertyper, Hughes 500 Cayuse og AS 550 C2 Fennec, fløj ud af Vandel allerede den 2. juni til Karup, hvor Fennec'en endnu er flyvende i Eskadrille 724. H-500 blev udfaset og solgt for flere år siden.

Det er ikke mange af forsvarets nedlagte enheder, der er så heldige, at have materiel i tjeneste den dag i dag, som her. Man har haft meget, meget travlt med at høste den såkaldte fredsd dividende her til lands.

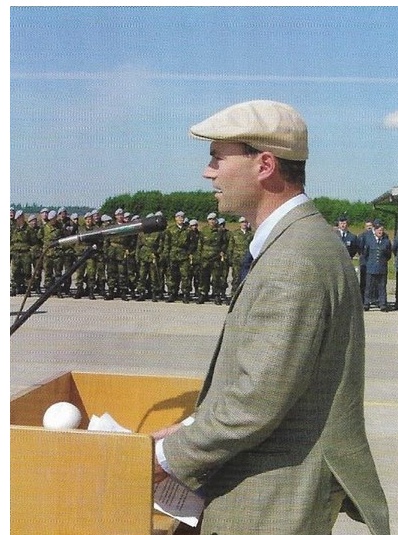
Fortsættes næste side

Fortsat fra forrige side:

For flyvestationens ansatte, såvel militære som civile, var situationen på dagen mere eller mindre sørgmodig med tabet af deres hidtidige arbejdsplads. Nogle havde arbejdsmæssigt levet en stor del af deres voksenliv på Vandel.

Christian Georg Peter lensgreve Moltke på talerstolen, hvor han lovede at passe godt på flyvestationen.

Foto: N.M. Schaiffel Nielsen



Direktør Ole Lyse, fra Erhvervspark Vandel, fortæller:

Jeg har ikke været med i alle 20 år, men kom til i 2012. Min baggrund er en uddannelse som landmand og ud over arbejde i landbruget, havde jeg erfaringer fra Forsvaret og transportbranchen, inden jeg fik ansvaret for den tidligere flyvestation. For Bregentved er jeg eneste mand på området, og har såvel det økonomiske som det praktiske ansvar.

Udover den daglige drift af det knap 1.000 ha store område er det særligt den fortsatte udvikling af områdets store potentiale, der fylder i min arbejdsdag, - og med ca. 500 ha lagt ud til erhvervsjord, er der stadig mange muligheder.

Aktiviteterne i dag er:

Erhvervsudlejning

Den eksisterende bygningsmasse er, på nær en del af H27, fuldt udlejet på løbende lejekontrakter, med lejere inden for Engros fyrværkeri; Lager og distribution af såvel palle- som containergods; lager for energiproduktion; garage og montage for test og udvikling; produktion af fiberkabler m.m. Hallerne i H27 udlejes på dagsbasis til undervisning og præsentation, primært indenfor autobranschen og landbruget.

Udover den eksisterende bygningsmasse, har vi fået det nuværende graveområde udlagt til erhvervsjord, hvor der i dag er et større containerlager placeret. Lagervirksomheden søges udviklet i takt med, at råstofudvindingen skrider frem.

På landingsbanen, hvor opførelsen af solcelleparken har begrænset aktiviteterne inden for motorsport, er der nu primært test- og uddannelseskørsel samt containeroplæg.

Grøn energi

Vi har fra starten haft et ønske om etablering af vedvarende energi på området, og i dag drifter vi en solcellepark på 328 ha, som vi selv har udviklet ad 3 omgange. Parken producerer energi, der svarer til ca. 80.000 husstandes forbrug og medfører en årlig CO² besparelse på godt 210.000 tons.

Råstofudvinding

Råstofforekomst på ca. 400 ha udvindes af Eigil Jensen & Søn

Land- & skovbrug

Landbruget er reduceret i takt med solcellernes indtog på området og udgør i dag 175 ha, som pt. er braklagt.

Skovbruget er på 145 ha og drives primært med flisproduktion.

Området vurderes i dag at beskæftige ca. 85 årsværk.

Skulpturer i Randbøl Sogn

Et landsogn kan også være med

Tekst og fotos: Bente Lykkegaard og private

med venlig hjælp fra Henning og Harald Bremer Juhl, Kaj og Margit Pedersen

Artikel fortsat fra forrige nummer

Tyren i Bindeballe

Ved Dalbos P-plads på Bindeballevej er der opstillet en stor tyreskulptur i stål, formgivet af kunstneren Bernhard Lipsøe. Den er udført og installeret i 1996. Lipsøe har været inspireret af maskulinitet og forplantning, og tyren symboliserer dette. Direktør Kaj Pedersen fik skulpturen som gave af de ansatte i forbindelse med sin 50-års fødselsdag.

Bernhard Lipsøe er også kunstneren bag nogle tyreskulpturer lavet til en udstilling på Trapholt Kunstmuseum i Kolding. Efter en tid på Trapholt stod de i flere år uden for firmaet Würth's hovedsæde. Nu er de flyttet til en rundkørsel ved motorvejsafkørsel nord, Bramdrupdam.



Foran Nordens Hus i Thorshavn på Færøerne står en lille skulptur-fåreflok udført i stål. Man kan se fotos af dem på nettet. Alle de omtalte dyreskulpturer er udført af Dalbo.

Smeden og lærlingen

En mindre jernskulptur byder velkommen til Dalbo ved indkørslen til P-pladsen. Den forestiller smedemesteren ved essen sammen med lærlingen. Smeden holder sin håndhammer og lærlingen den tungere forhammer. Skulpturen symboliserer smedehåndværket og er designet og udført som gave og overraskelse fra de ansatte til direktør Kaj Pedersen til hans 30-års jubilæum i 1998.





Landskabsskulptur på Slotsbjerg

Jeg havde sat mig for at tage fotos af en skulptur på "Slotsbjerg" i Bindeballe. På grusvejen Slotsbjergvej standsede jeg bilen, men p.g.a. tørke var der hvirvlet så meget støv op, at billedet blev tåget. Jeg fortsatte derfor til Slotsbjerggård, talte med gårdens ejer, Henning, og fik tilladelse til at gå tæt på skulpturen for at fotografere.

Han advarede om, at Slotsbjerg er stejlt, og det er det! Til gengæld belønnes man fra "bjergtoppen" med en betagende udsigt over det kuperede område ved Bindeballe.

"Slotsbjerggård" på Slotsbjergvej 12 i Bindeballe er ejet af brødrene Henning og Harald Bremer Juhl. Harald har ladet opføre en jernskulptur og stenvarde på toppen af Slotsbjerg, der ligger umiddelbart vest for gården.

I øvrigt er det en uløst gåde, af hvilken grund højen kaldes Slotsbjerg.

Harald havde længe haft en idé om, at noget skulle placeres på højen. Sammen med "smedekunstneren" Jens Erik Skourup fra Vorbasse udvikledes tanken. I 1990 tegnede J. E. Skourup modellen til skulpturen, som han derefter udførte i fuld skala. Naboen Svend

Aage Sørensen på "Hulegård" i Bindeballe engagerede sig som ingeniør i foretagendet med tips og praktisk hjælp.

Forbipasserende på Slotsbjergvej undrer sig nok over, hvad det er for en installation. Nogle har faktisk spurgt, om der var tale om noget religiøst, noget kultisk? Det er der ikke.

Jernskulpturen har tre plader / felter, som på kuglelejer roterer med vinden.

Jernet er gennembrudt, så de udskårne motiver står tydeligt mod himlen. Fra vest mod øst symboliserer de henholdsvis Vestjyllands klitter og sandede jorder, Midtjyllands heder, lyng og nåletræer og Østjyllands fede muldjorder og løvtræer. Solens livgivende stråler er indfældet i skulpturens tre dele. Det samlede billede genspejler den omliggende natur.

Da orkanen "Adam" blæste hen over Danmark den 3. december 1999, viste det sig, at konstruktionen ikke kunne modstå vindens kræfter. Stængerne på de tre billedfelter brækkede og måtte repareres og forstærkes. Siden har de tålt vind og vejr og trodset flere efterfølgende storme. Monterede kæder forhindrer, at skulpturens jernplader løber løbsk i blæsevejr.



Den store varde

Ved siden af skulpturen er en stenvarde opført. De store sten er samlet på egnen gennem flere år. Mange af dem er kløvede syldsten. En del af stenene stammer fra "Bindeballegård". Nærliggende er tanken om, at nogle af stenene er medbragt fra dengang, da sandflugt tvang Bindeballe-bønderne til at flytte deres gårde op til området ved nuværende "Bindeballegård".

Også en stor særpræget sten fra "Slotsbjerggårds" jorder er blevet placeret deroppe. Tilsammen udgør sten og skulptur et landskabsmonument, der kan ses på lang afstand.

Det flotte nye "Mødestedet Randbøldal / Dalekilde Naturlegeplads" i Randbøldal blev indviet sidst i september 2022, og det skal lige nævnes, at der her er opstillet 2 træskulpturer, et egern og en ugle. Uglen er lavet af kunstneren "Save Niels" (<https://saveniels.dk>) og egernet af kunstneren Jeppe Røpke Olsen (<http://woodbyjeppe.dk>) .

Skulle læsere af denne artikel have kendskab til andre skulpturer i Randbøl Sogn, som kan beses af forbigående, hører redaktionen gerne om det.

Tak til Margit og Kaj Pedersen, Henning og Harald Bremer Juhl og Louise Leth Naskov for oplysninger, fotos og hjælp ved udarbejdelsen af teksten.

(Efter færdiggørelse af artiklen har Margit og Kaj Pedersen solgt Dalbo Maskinfabrik til det italienske investeringsselskab "Persefone" i Milano, men skulpturerne står der stadig. Red. bemærkn.)



Frederikshåb missionshus 1899-2022

Af Bente Lykkegaard

Præsterne i Nørup var overvejende grundtvigske, men i 1880'erne var der en ret stærk Indre Missionsvækkelse i Randbøl Sogn. Befolkningen boede meget spredt, og man sled i det på de magre jorder, men der blev også sviret en del. Enkelte fromme mennesker holdt husandagt. I Hofmansfeld boede Laust Jensen på Rygbjerggård med sin hustru Laura. De fik præsten til at holde bibellæsning på deres gård. Så flyttede Jens Kr. Nielsen til fra Tiufkær. Han havde et ønske om at flytte til en øde egn, hvor man kunne opdyrke hede og missionere. Han købte derfor en gård i Frederikshåb, og da han spurgte, om der ingen hellige var, fik han det svar, at hos Laust Jensens blev der holdt møder med sange, og ham regnede man for hellig. Da Laust mistede sin hustru, var Jens Kr. Nielsen ham til stor hjælp, og Laust blev omvendt til missionen. Han begyndte derefter at samle unge mennesker til bibelsamtaler og møder. Vækkelsen gik over sognet i de år, og det var en stor dag, da pastor Axel Buch indviede Frederikshåb Missionshus den 13. november 1889.

Det var starten på flere missionshus-byggerier i lokalområdet, startende med Randbøldal den 4. december 1894. Vejen over heden fra Frederikshåb til Almstok, der dengang hørte til Randbøl Sogn, var lang, og Almstok Missionshus indviedes i starten af marts 1920. Ugen efter, den 10. marts 1920 indviedes Vandel Missionshus.



Der blev gjort et stort arbejde i Indre Mission i de fire missionshuse, men efterhånden vandt den grundtvigske bevægelse frem på egnen. Afvandringen af unge fra land til by medførte, at grundlaget for missionshusene smuldrede, og de lukkede ét for ét.

Senest i efteråret 2022 blev Frederikshåb Missionshus revet ned efter at have været ude af brug i flere år. Det sidste fungerende missionshus er nu Vandel Missionshus, der fejrede 100 års jubilæum i 2020.

Kilde: "Randbøl sogn gennem tiderne" – udgivet af

"Studiekredsen 1983".

Kræmmermarkedet den 11. februar 2023

En succes.

Museet tjente kr. 13.700 på salg af "lopper" og leje af kræmmerstande.

Det er en saltvandsindsprøjtning til foreningens økonomi og med til at gøre det muligt at lave aktiviteter i museumsregi.

Tusind tak for alle de donerede genstande, som er blevet afleveret på museet med salg for øje. Bliv endelig ved med at betænke os med gode ting fra gemmerne, som er blevet overflødige, og som kan få nyt liv hos nye ejere.

Det er allerede nu besluttet, **at den 10. februar 2024** bliver der igen stort kræmmermarked i Vandel Idrætshal.

Venlig hilsen bestyrelsen for RSLM.

Amerikaneruret

Af Svend Aage Hansen

Forleden, da vi frivillige på museet sad og fik os en velfortjent kop kaffe i museets almuestue, spurgte Karen Margrethe pludselig: ”Hvad er det for et ur?”, idet hun pegede op på et ur, der hænger på væggen for enden af bordet.

Lynhurtigt svarede jeg: ”Det er et amerikaner-ur”

”Har det ur en historie?”, spurgte hun nu.

Julius, der sad lige under uret, rejste sig op og lukkede lågen til urværket op. Herefter tog han et brev frem, som lå i uret, og læste op. Det viste sig ifølge brevet, at uret var skænket til museet af Egon og Viggo Ravn Pedersen, der boede på Randbølvej 51 i Vandel. De stammede fra en nu nedrevet gård, der lå umiddelbart inde på den tidligere flyvestations område.

Det var den gård, tyskerne under anlæggelsen af Fliegerhorst Vandel omdannede til ”Bauleitung”, - (på dansk byggeledelsen). Marken omkring gården blev brugt til lagre af tømmer, tjæretromler, jernbaneskiner (til den forbipasserende bane, også kaldet tyskerbanen) og skure med cementsække m.v. Det var Egon og Viggos far, der boede på gården i sin tid, som i sin umådelige gavmildhed skænkede Vandel Idrætsforening diverse fodbold- og håndboldbaner. Hans navn var Kristian Holger Pedersen. I dag har schæferhundeklubben og Vandel Jagtforening overtaget arealerne. De unge mennesker spiller ikke længere på græs, men har flyttet deres aktiviteter til enten Vandel Idrætshal eller Nørup idrætsanlæg.

Amerikanerure er en type af ure, der blev fremstillet i USA i kæmpestort antal siden 1890, og de hang i næsten ethvert lille hus på den amerikanske prærie. De blev også i stort tal eksporteret til Europa. Takket være deres prisbillighed, robusthed og præcise gang blev de overmåde populære.

En overgang udkonkurrerede de en lang række ure af anden type, heriblandt almindelige standure. Amerikanerurene blev kendt som ”Waterbury Clocks”. Urkassen var af træ. Forsiden er en låge med glas, og på underdelen er der som regel malet et dekorativt motiv. Omkring 1900 ophørte eksporten til Europa stort set, men mange amerikanerure er stadig velbevarede og i fin stand og går fortrinligt den dag i dag. ”Amerikansk kvalitet når den er bedst”.

Jeg husker, at mens jeg aftjente min værnepligt i Viborg ved ”Prinsens Livregiment”, havde min onkel Ejner Hansen mødt en politibetjent på den daværende Vandel Ungdomsskole, hvor politiet hver sommer i skoleferien trænede deres politihunde. De to var blevet ret gode venner. Betjentens navn var



Okkels, et ret usædvanligt navn, som man husker.

”Svend Aage, når du igen kommer til Viborg”, sagde onkel Ejner, ”kan du så ikke aflevere dette brev til politibetjent Okkels?” Derpå gav han mig adressen. ”Selvfølgelig, det kan jeg da”, svarede jeg.

En aften i Viborg, hvor vi var fri for tjeneste, gik jeg nu ned til den omtalte adresse, der viste sig at være en ret stor og gedigen villa. Efter at have banket på døren, kom politibetjent Okkels, iført civilt tøj, ud og inviterede mig indenfor. Her fik jeg i entreen, hvor der var en trappe op til førstesalen, et for mig uudsletteligt indtryk: På nogle af væggene langs trappen og overalt i entreen hang der amerikanerure, måske 10-12 stykker i alt.

Okkels samlede og opkøbte øjensynligt den slags ure. Efter at jeg var blevet beværtet, havde Okkels haft tid til at nedskrive et svarbrev, som jeg skulle tage med retur til Vandel, når jeg fik orlov næste gang.

Alt i alt en uforglemmelig aften.

Hvad sker der på museet lige nu?



I løbet af maj skal klimaudstillingen være færdig. Vi har afleveret tekster, billeder og video og venter nu spændt på at få det hele retur, så vi kan placere dem omkring de udstillede genstande, som vi har fundet frem fra magasinet.

Ventetiden bruger vi på at få malet gulvet. Hanne Jette og Julius har været i gang med at male væggene ved kældertrappen, så udstillingen allerede begynder udenfor. Vi glæder os til at vise jer, hvad vi har brugt hele vinteren på.

Vi ses til klimadag lørdag den 3. juni mellem kl. 11 og 15.30. Her vil der være guider, som fortæller om den nye udstilling.

Mvh. de frivillige ved Randbøl Sogns Lokalarkiv og museum

ÅBEN KLIMALANDSBY VANDEL

DEN 3. JUNI 2023

KL. 11.00-15.30

MULIGHED FOR FÆLLESSPISNING KL. 17.30

VED VANDEL SKOLE, IDRÆTSHAL OG MUSEUM

AKTIVITETER PÅ DAGEN.

**VELKOMST, FOREDRAG, MARKED MED LOKALE PRODUCENTER,
LEGETØJSBYTTEMARKED, KAFFEBORD, MUSIK, WORKSHOP M.M.**

Formand:	Svend Aage Hansen, Gl. Åstvej 14, Vandel.	Tlf. 75 88 54 04
Næstformand:	Julius Guttesen, Tingkærvej 9, Randbøl	Tlf. 20 21 82 63
Kasserer:	Søren Pallesen, Gl. Stationsvej 34, Vandel	Tlf. 75 88 55 01
Sekretær:	Bente Lykkegaard, Rodalvej 50. Randbøldal	Tlf. 40 12 18 92
Medlem:	Hanne Damgaard Hansen, Mølleparken 49, Vandel	Tlf. 30 22 54 74
Suppleant:	Karen Margrethe Damkjær, Gl. Åstvej 8, Vandel	Tlf. 41 41 50 78
Suppleant:	Nikolaj Sørensen, Randbølvej 36, Vandel	Tlf. 30 74 53 76

Randbøl Sogns Lokalarkiv og Museum, Grindstedvej 30, 7184 Vandel

E-mail: rslm.vandel@gmail.com, www.rslm.dk - Tlf. 75 88 54 89, åbent torsdage 10-16

Redaktion: Bente Lykkegaard/Hanne D. Hansen, **Ansvar** Svend Aage Hansen **Distribution:** Søren Pallesen.

Trykning: Billund Bogtrykkeri, Hovedgaden 12.1.sal, 7190 Billund. Mail: morten@billund-ugeavis.dk